

Yüzüncü Yılında
MİLLİ MÜCADELE
DÖNEMİNDE MANİSA
(Ahmetli-Akhisar-Alaşehir-Demirci)

Cilt: 2

Editörler

Prof.Dr. Nurettin GÜLMEZ – Doç.Dr. Nejdet BİLGİ

Manisa Büyükşehir Belediyesi

Manisa - 2020

Yüzüncü Yılında
MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MANİSA
(Ahmetli-Akhisar-Alaşehir-Demirci)

Cilt: **2**

Editörler

Prof.Dr. Nurettin GÜLMEZ – Doç.Dr. Nejdet BİLGİ

Manisa Büyükşehir Belediyesi Yayınları
Genel Yayın Yönetmeni
Azmi AÇIKDİL

Basım Tarihi: 1. Baskı Aralık 2020-Ankara
Kapak Resmi: ALBERT-KAHN koleksiyonu

ISBN: 978-625-7308-13-7 (2.Cilt)
ISBN: 978-625-7308-11-3 (Tk)

BASKIYA HAZIRLIK

Biçer YILDIRIM

Baskı & Cilt

Berikan Matbaacılık-Yayıncılık / Sertifika No: 47109

e-mail: berikan@windowslive.com

Gersan Sanayi Sitesi Yenimahalle/ANKARA

© Bu Kitabın Tüm Hakları Yazarlarına ve Yayıncısına Aittir.

ALAŞEHİR VE SALİHLİ CEPHESİNDE ÖNEMLİ BİR İSİM: MUSTAFA ŞAHYAR

Nurettin GÜLMEZ*

Giriş**

Mondros Mütarekesi sonrasında 15 Mayıs 1919'da İzmir, Manisa ve Turgutlu işgal edilmiş, Yunan kuvvetleri Ahmetli'ye ulaşmıştır. Bu işgaller bölgede tedirginliğe neden olmuş ve bazı vatan evlatları da hemen karar vermiş, silahını eline alıp, arkadaşı ve komşusu ile birlikte Ahmetli'ye Yunan ile savaşmaya koşmuştur. Yunan işgali, Alaşehir'de de halkın teyakkuza geçmesine neden olmuştur. Alaşehir Kaymakamı Bezmi Nusret (Kaygusuz) Bey, ilçenin ileri gelenlerini ve kamu görevlilerini toplayarak bir durum değerlendirmesi yapmış ve toplantıdan işgale karşı sonuna kadar direnme kararı çıkmıştır. Bu çalışmalarda başından beri aktif olarak görev alanlardan biri de Alaşehir eşrafından Hüseyin Paşazade Mustafa Bey'dir. O'nun girişimleriyle Alaşehir Kuva-yı Milliye birliği kurulmuştur. Mustafa Bey, daha sonra toplanan Alaşehir Kongresi'nde başkan vekilliği görevini üstlenerek Millî Mücadele'nin teşkilatlanma çalışmalarında aktif görev almıştır. Salihli Cephesinin kurucuları ve Yunan kuvvetlerine karşı Ahmetli'de ilk mücadeleye girenler arasındadır.

1. Mustafa Bey'in Ailesi ve Kişiliği

1882'de doğan Mustafa Bey, Halepli Halil Hüseyin Paşa'nın ve Fatma Hanım'ın oğludur. Hüseyin Paşazade Mustafa Bey olarak bilinirdi. Alaşehir'in ileri gelenlerinden ve Mütevellizadelerdendi.¹ Mütareke yıllarında Alaşehir'in en önde gelen liderlerindendir. Bekir Sami Bey'in öneri ile Kuva-yı Milliye'nin Alaşehir'deki kurucuları arasına katılmış ve

---

* Prof. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. nurettin.gulmez@cbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4530-0491.

** Bu yazı; Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin 11/3 (2013) sayısında yayınlanan "Alaşehir Kuva-yı Milliye Komutanı Mustafa Şahyar Bey" adlı yazının güncellenmesi ve geliştirilmesi ile hazırlanmıştır. O yazının hazırlanmasında emeği geçen Bülent Tahancı'ya teşekkür ederim.

¹ Celâl Bayar, **Ben de Yazdım, Millî Mücadele'ye Giriş**, Cilt-8, Sabah Yayınları, İstanbul 1997, s.47.

bu uğurda mücadeleye atılmıştır.² Yunan işgalinin yayılması karşısında Alaşehir'de de mukavemet duygusu ve savunma azmi belirmiş ve Albay Bekir Sami Bey'in telkin ve desteği ile Alaşehir ileri gelenlerinden Mustafa Bey ve arkadaşları kolordu komutanına başvurarak, 100 silah verildiği takdirde hemen yüz kişilik bir müfreze teşkil edip Salihli istikametinde Yunanlılara karşı göndereceklerini bildirmişlerdi. Böylece Alaşehir'de de Kuva-yı Milliye teşekkül etmiş oldu.³

Alaşehir Kuva-yı Milliye Kumandanı Mustafa (Şahyar) Bey.⁴

Alaşehir Kongresi toplanmadan önce, Alaşehir Cephesini kurarak, Mazlum Bey, Poslu Mestan Efe ve Poyraz Ağalarını yanına alarak Yunanlılara karşı mücadele etmiştir. Alaşehir Kongresi'nde aktif bir rol oynamıştır. Başlangıçta ilişkilerinin Çerkez Ethem ile ilişkileri iyidir.

---

² Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.230.

³ Genelkurmay Başkanlığı, **Türk İstiklal Harbi**, Cilt-2, Batı Cephesi, 1. Kısım, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1994, s.101.

⁴ Enver Konukçu, **Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2000, s.288.

Hatta İzmir yerel basını, Çerkez Ethem ve Mustafa Bey arasındaki işbirliğinden övgüyle bahsetmekteydiler. Alaşehir Kongresi'ni düzenleyenler arasında yer aldı ve Kongre toplantıları için evini açmıştır. Kongre sırasındaki faal tavırlarıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Sadece Alaşehir'de değil, Bozdağ, Ahmetli ve Salihli'deki Poyrazlıların yanında da itibarı vardı. Kopuk Osman meselesi yüzünden Çerkez Ethem ve ağabeyleri ile arası açılmıştır. Çerkez Ethem, Salihli Cephesi'nde tek adam olmak istemiş ve bu hedefinin önünde engel gördüğü herkesle savaşmıştır. Poyraz Efeleri ve Mustafa Bey bunlar arasındadır. Çerkez Ethem, ani bir saldırı ile Alaşehir'i kuşatmış, kardeş kanı dökülmesini istemeyen Mustafa Bey, birkaç sadık adamı ile Sarıkız yolu üzerinden Alaşehir'den ayrılmak zorunda kalmıştır.⁵

Afyon'da Haydar Bey vasıtasıyla Çerkez Ethem'in adamlarının takibinden kurtulmuş olan Mustafa Bey, sonra İstanbul'daki akrabalarının yanına gitmiştir. İstanbul'a gidişi, İngiliz gizli servisleri tarafından öğrenilmiş, hatta Mustafa Bey hakkında İngiliz yetkililerin yazdığı rapor, İngiltere'ye bile gönderilmiştir.⁶

Millî Mücadele'nin zaferle neticelenmesinden sonra Mustafa Bey, günlerini daha çok çiftlik işleriyle uğraşarak Alaşehir ve İzmir'de geçirmiştir. Geçirdiği ağır bir hastalık yüzünden eski gücünü kaybetti. Bu nedenle aktif olarak Alaşehir'in yeniden teşkilatlanmasında rol alamamıştır. Soyadı Kanunu'nun çıkması sonrasında "Şahyar" soyadını almıştır. 2 Temmuz 1945'te vefat etmiş ve Alaşehir'de toprağa verilmiştir.⁷

O dönemin yakın tanıklarından olan ve bizzat olayların içinde bulunan Celal Bayar *"Mustafa Bey, Alaşehir'in ileri gelenlerinden ve Mütevellizâdelerdendi. Mustafa Bey, milletini seven efendi bir zattı. Onun idaresinde Kuva-yı Milliye inkişaf etti, silahlıların sayısı arttı"* diyerek onun Milli Mücadele'ye olan katkılarını söz etmiştir.⁸

Alaşehir Kaymakamı Bezmi Nusret Bey ise, *"Mustafa Bey, o zaman olgun, kibar ve centilmen bir gençti. Kazada nüfuz ve servet itibari ile Mütevellizade Tevfik ve Akif Beylerden sonra üçüncü geliyordu. Alaşehir'de birkaç çiftliği vardı. Müreffeh bir hayat yaşardı. Hiçbir fırkaya karışmamıştı. Nihayete kadar bütün hareketlerinde samimi ve mertçe*

---

⁵ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.59.

⁶ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.60.

⁷ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.60.

⁸ Celâl Bayar, **Ben de Yazdım**, s.47

göründü. Hiçbir zaman hükümete karşı kafa tutmadı. Aramızda hep müteakabil bir kardeşlik muamelesi devam edip durdu.” diyerek onun samimiyetini vurgulamıştır.⁹

Aynı şekilde Alaşehir Mevki Kumandanı Süleyman Sururi, 16 Haziran 1919 tarihinde Eşme’de bulunan 17. Kolordu Kumandanı Bekir Sami Bey’e çektiği telgrafta, *“Mustafa Bey Kuva-yı Milliye kumandanıdır. İyi çalışıyor”,* diyordu.¹⁰

Mustafa Şahyar Bey ve yakın akrabaları.¹¹

Mustafa Bey, Milli Mücadele döneminde hiçbir zaman ümitsizliğe kapılmamış ve elinde bulunan imkânlarla sonuna kadar düşman karşısında azimle mücadele etmiştir. Nitekim Alaşehir Havalisi Milli Kuvvetler Kumandanı unvanıyla 19 Ekim 1919 tarihinde Bursa’da bulunan Bekir Sami Bey’e çektiği telgraf, bunun en açık göstergesidir: *“Haziran başlarında pek mukaddes ve vatanperver bir amaç için öncülüğünüzle başlayan milli hareket, sıkıntılı günlerini atlatıp muntazam ve vakur bir kütle halinde düşmanın karşısındadır. Öteden beri dağlarda*

⁹ Bezmi Nusret Kaygusuz, **Bir Roman Gibi**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir 2002, s.162.

¹⁰ Bekir Sami Günsav, **Miralay Bekir Sami Günsav’ın Kurtuluş Savaşı Anıları**, Cem Yayınevi, İstanbul 2002, s.107.

¹¹ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.288.

dolaşan Ödemiş Zeybekleri, milli maksat emrinde toplanmış olup, gösterdikleri kahramanlıklarla dehşet saçarak, karşılarındakini tir tir titretiyor. Görseydiniz göğsünüz kabarırdı.”¹²

Gazeteci Arif Oruç, 1919 yılının Ekim ayında Bozdağ'da görüştüğü Mustafa Bey ile ilgili izlenimlerini Tasvir-i Efkâr gazetesinde şu şekilde anlatmıştır: *“Tıknaz, alçak boylu ve mavi gözlü sarışın bir zatı irâe ettiler... Mustafa Bey'i pek ziyade münevver buldum. Uzun uzadıya görüştük... Mustafa Bey'den Alaşehir ve Bozdağ Teşkilât-ı Millîyesi hakkında müfîd izahat aldım. O, İzmir'in işgalinden şu ana kadar vatan endişesi ile ortaya atılmıştır. Mustafa Bey'e Yunan işgali sonrası ne yaptıklarını sordum.*

Mustafa Bey: Bir gece ümitsiz ve ne sonuç vereceğini bilmeden oturuyordum. Gece yarısı kapım çalındı. Birisi geldi ve Alaşehir dışında Kışla mevkiinde ismini gizli tutan birinin benimle görüşmek istediğini söyledi. Ben, her ihtimale karşı yanıma iki silahlı efe aldım. Söylenen yerde, karanlık arasında iki gölgenin kımlıdığını gördüm. Tabancayı tetiğe aldım. Şüphelerim boşa çıktı. Kucaklaştık. Bütün ümitlerin bende olduğunu söyledi. Buradan da bir teşebbüse muvaffak olamadan ayrılırsa, artık her şeye lânet edeceğini, gözyaşları arasında titreyerek anlattı. Her fedakârlığa hazır olduğunu söyledi. 800 tüfek daha temin ettik. İşte teşkilât öyle başladı.”¹³

Mustafa Bey, güçlü bir karakterdir. Memleketin zor zamanında inisiyatif almasını bilmiştir. Yunan işgalinin başladığı ilk andan itibaren kararını düşmanla mücadele yönünde vermiştir.

2. Alaşehir Kuva-yı Millîyesinin Kurulması ve Mustafa Bey

Mondros Mütarekesi ile teslim olan Osmanlı Devleti, orduları dağıtılmış ve silahlarına el konulmuş olduğu için çaresiz görünüyordu. Fakat vatansever subaylar, işgalin önüne geçmek için başka çareler aramaya başladılar. Anadolu'ya geçip sivilleri teşkilatlandırmak ve gelecek tehlike konusunda bilinçlendirmek için yollara düştüler. Diğer taraftan işgallerle yüz yüze kalan halk da bir şeyler yapmak gerektiğini görmüş ve kendi savunmasını yapmak için hazırlanmaya başlamıştır. İzmir'in işgaliyle birlikte ortaya çıkmaya başlayan sivil, asker bütün

---

¹² Günsav, **Kurtuluş Savaşı Anıları**, s.181.

¹³ Yücel Özkaya, **Millî Mücadele'de Ege Çevresi**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994, s.77-79

vatanseverler, Kuva-yı Milliye adı altında birleştiler. Artık memleketi savunmak, herkesin göreviydi.¹⁴

Kuva-yı Milliye ve Kuva-yı Milliyeci tabirleri de önce Mayıs 1919'da Aydın Çine'de ve daha sonra yine Mayıs 1919'da, Alaşehir'de ortaya çıkmıştır. Milli Kuvvetler anlamına gelen bu tabir, asker-halk işbirliğine vurgu yapmaktadır.¹⁵ 18 Mayıs 1919'da Manisa'ya gelen Miralay Kazım Bey'e, istasyona iner inmez Milli Kuvvetlerin hazırlandığına dair yetkililer tarafından bilgi verilmiştir.¹⁶ 23 Mayıs 1919'da 57.Tümen Komutanı Albay Şefik'in Harbiye Nezareti'ne "Durumun düzeltilmesi için, Kuva-yı Milliye teşkilatı vücuda getirmenin en iyi tedbir olabileceğini" bildirmesi ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Başkanı Cevat Paşa'nın olumlu görüş bildirmesi, Kuva-yı Milliye'nin başlangıcı kabul edilebilir.¹⁷

15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgali, Alaşehir'de de tedirginliğe yol açmıştır. Bunun üzerine Alaşehir kaymakamı Bezmi Nusret Bey, 21 Mayıs'ta daire müdürleriyle eşrafi kaymakamlık odasında toplayarak bir değerlendirme toplantısı yapmıştır.¹⁸ Toplantıya katılanlar arasında; Kadı Mehmet Münil Efendi, müftü, Belediye Reisi Galip, Mahkeme Reisi Ali Rıza, Savcı Muavini Lebip, Jandarma Bölük Kumandanı Cemil, Polis Komiseri Salih, Askerlik Şubesi Reisi Binbaşı Muhtar, Hükümet Tabibi Necati, Eşraftan Mütevellizade Akif, Ethem Beyzade Ömer, Hüseyin Paşazade Mustafa, Kuşakçızade Raşit, Hacı Musazade Eyüp, Hasağasızade Ömer bulunuyordu.¹⁹

Toplantıdan " Yunanlıları buket ve konfeti ile değil, bıçak ve kurşunla karşılama" kararı çıkmıştır.²⁰ İşgale karşı direnme kararı çıkmasından bir gün sonra Alaşehir eşrafından olan Mustafa Bey, Kaymakam Bezmi Nusret Bey'e başvurarak, gönüllü bir müfreze kuracağını bildirmiştir. Kaymakam da, jandarma deposundaki

---

¹⁴ Sabahattin Selek, **Anadolu İhtilâli**, 1. Cilt, Mondros Mütarekesi'nden Türkiye Cumhuriyeti'nin Doğuşuna Kadar Ulusal Savaşımızın Belgeseli, Kastaş Yayınları, İstanbul 2004, s.120.

¹⁵ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.190.

¹⁶ Metin Ayışığı, "Kuva-yı Milliye ve Manisa", **Millî Mücadele'de Manisa ve Kuvayı Milliye Sempozyumu**, Celal Bayar Üniversitesi Yayınları, Manisa 2010, s.14-15.

¹⁷ Yücel Özkaya, **Millî Mücadele'de Ege Çevresi**, s.45.

¹⁸ Zeki Sarıhan, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü**, Cilt-1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993, s.289.

¹⁹ Kaygusuz, **Bir Roman Gibi**, s.161.

²⁰ Kaygusuz, **Bir Roman Gibi**, s.161.

silahlardan istediği kadar vereceğini söyleyerek, bu girişimi desteklemiştir. Nitekim hiç vakit kaybedilmeden ertesi gün askerî depodan çıkarılan iki yüz silah gönüllülere dağıtılmış ve hapishanede bulunan ve işe yarayacak mahkûmlar da bu birliğe katılmak üzere serbest bırakılmıştır.²¹ Bütün bu gelişmelerden sonra 30 Mayıs 1919'da Alaşehir Kuva-yı Milliyesi kurulmuştur.²² Yani İzmir'in işgalinden on beş gün sonra Alaşehir'de Mustafa Bey'in liderliğinde Kuva-yı Milliye teşkilatı kurulmuştur. Mustafa Bey, Salihli'nin Dibek Dağı eteklerindeki Poyraz Köyü ve diğer beş altı köyde nüfuzunu kullanarak önemli miktarda kuvvet toplamıştır.²³ Mustafa Bey, Alaşehir efeleriyle Poyraz efelerini, düşmana karşı birleştirmiş, acil olarak silah başına geçilmesini sağlamış ve Yunan işgalini durdurmak için harekete geçmiştir. Çünkü tehlike gerçektir ve geliyordu. İzmir, Manisa, Turgutlu derken Yunanlılar, ancak Ahmetli'de durdurulabilmişti. Mustafa Bey'in bu hemen karar vermesi ve çabuk organize olması gerçekleşmeseydi, Yunanlılar, Salihli'ye ve oradan Alaşehir'e doğru ilerliyordu. Onlara ilk "Dur!" diyen Mustafa Bey olmuştur.

Alaşehir Kuva-yı Milliyesinin kurulduğu tarihlerde İstanbul Hükümeti, Batı Anadolu'daki askerî birlikleri yeniden düzenlemeye başlamış ve Miralay Bekir Sami Bey'in İstanbul'a dönmesini istemiştir. Ancak Bekir Sami Bey İstanbul'a dönmeyerek 29 Mayıs'ta Salihli'den Alaşehir'e hareket etmiş ve 30 Mayıs'ta Alaşehir'e gelmiştir.²⁴ Alaşehir'de bir Kuva-yı Milliye teşkili için Bekir Sami Bey, 31 Mayıs 1919'da Alaşehir ileri gelenlerini çağırarak ve onlarla bir Müdafaa-i Milliye esaslarını konuşmuştur. Alaşehir ileri gelenleri, Bekir Sami Bey'e, Müdafaa-i Milliye için hazır olduklarını, fakat silâhları olmadığını belirtmişlerdir. Bekir Sami Bey, onlara elinde kendilerine verebileceği yüz kadar silâhı olduğunu ve Milli Mücadele konusundaki düşüncelerini anlatmıştır. Alaşehir ileri gelenleri, 1 Haziran 1919 günü tekrar gelmişler ve Kuva-yı Milliye için çalışacaklarını söylemişlerdir.²⁵

---

²¹ Selek, **Anadolu İhtilâli**, Cilt-1, s.126.

²² Sarıhan, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü**, Cilt-1, s.267.

²³ Rahmi Apak, **İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1990, s.114-115.

²⁴ Teoman Ergül, **Kurtuluş Savaşı'nda Manisa (1919-1922)**, Manisa Kültür Sanat Kurumu Yayını, İzmir 1991, s.64.

²⁵ Hamdi Gürler, **Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami (Günsav)**, (Mayıs-Haziran 1919), Genelkurmay Basımevi, Ankara 1994, s.89.

Alaşehir ileri gelenlerinden Mustafa Bey, Bekir Sami'ye gelerek; 100 silâh verirse 100 kişilik bir müfrezeyle Salihli istikametine gönderebileceklerini temin etmiştir.²⁶

Albay Bekir Sami Bey ile Alaşehir'e gelen Yüzbaşı Süleyman Sururi de bölgedeki gelişmelerle ilgili hazırladığı raporunda Mustafa Bey'in Kuva-yı Milliye'nin kuruluşunda aktif bir rol oynadığından bahsetmiştir. Süleyman Sururi Bey, Bandırma'dan Turgutlu'ya gelirken trende Miralay Bekir Sami Bey'le tanışmış ve onun tarafından Alaşehir irtibat subaylığına atanmıştır.²⁷ Nitekim 13 Haziran 1919'da Eşme'de bulunan Albay Bekir Sami Bey, Alaşehir Mevki Kumandanı Süleyman Sururi'ye çektiği telgrafta, gönüllü birliklerin toplanmasıyla ilgili beklentilerini iletmıştır. Süleyman Sururi de cevabi telgrafında, Mustafa Bey'in adam toplamak için köylere haber gönderdiğini ve olumlu cevap alındığını bildirmiştir.²⁸ Süleyman Sururi, Mustafa Bey'in Kuva-yı Milliye kumandanı olarak askerlerin ihtiyaçlarının karşılanması konusunda halktan yardım toplamasını ise 16 Haziran 1919 tarihli telgrafında, "*çok iyi çalışıyor*" diyerek övmüştür.²⁹

Mustafa Bey, Salihli Kuva-yı Milliye Kumandanı Tahir Bey'e gönderdiği bir mektupta; Süvari Teğmeni Cemal Efendi kumandasında, içinde Çerkez Osman ve Hacı Mustafa'nın da bulunduğu 26 kişilik bir süvari kuvvetini gönderdiğini, bunların bütün ihtiyaçlarının Alaşehir Kuva-yı Milliye Kumandanlığınca temin olunacağını, bu kuvvetlerin Alaşehir Kuva-yı Milliyesi'ne bağlı olduğunu, Tahir Bey'in emrine verildiğini ve bu kuvvetin gönüllülerden oluştuğunu bildirmiştir.³⁰

Bekir Sami Bey'in Alaşehir'deki faaliyetleri sonucunda 73 kişilik ilk gönüllü kafilesinin 19 Haziran 1919 tarihinde hareket ettiğini Kuva-yı Milliye Komutanı Mustafa Bey, 18 Haziran 1919 tarihli telgrafla Bekir Sami'ye bildirmiştir. Mustafa Bey ilk telgrafında, 71 kişilik bir müfrezenin gönderileceğini belirtmiştir. Demek ki 19 Haziran 1919'da müfrezenin mevcudu 2 kişi artarak 73 kişiye çıkmıştır. Bu öncü

---

²⁶ Gürler, **Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami**, s.89.

²⁷ Sıtkı Aydın, **Güneybatı Anadolu'da Kuva-yı Milliye Harekâtı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993, s.126.

²⁸ Günsav, **Kurtuluş Savaşı Anıları**, s.105-106.

²⁹ Günsav, **Kurtuluş Savaşı Anıları**, s.105-107.

³⁰ Bayar, **Ben De Yazdım**, Cilt-8, s.245-246.

kuvvetler, Alaşehir'den yapılan bir tören sonrası tekbirlerle ve dualarla gönderilmiştir.³¹

Mustafa Şahyar Bey³²

Bekir Sami Bey, Yüzbaşı Sururi, Mustafa Bey, Yüzbaşı Tahir ve bütün ileri gelenlerin çabaları sonucu, Alaşehir'den 17-21 Haziran 1919 tarihleri arasında Salihli ve Ahmetli'ye 120'ye yakın gönüllü, yani Kuva-yı Milliyeci sevk edilmiştir.³³

Mustafa Bey, vatan görevinin emrettiği şekilde hareket etmiş ve kimsenin bir şey yapmasını beklemeden yapılması gerekeni yapmaya başlamış bir vatanseverdir.

3. Alaşehir Kongresi ve Mustafa Bey

İstanbul Hükümetinin işgaller karşısındaki çaresiz ve sessiz tutumu, Anadolu halkını çareler üretmeye sevk etmiştir. Başta Batı Anadolu olmak üzere işgal tehlikesi altında olan bölgelerde cemiyetler kurulmuştur. İzmir'de kurulan Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti,

³¹ Gürler, **Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami**, s.140.

³² Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.289.

³³ Gürler, **Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami**, s.140.

bunlardan biridir. Cemiyet, 17-19 Mart 1919 tarihlerinde toplanan kongrede, bölgenin geleceği ile ilgili önemli kararlar almış ve Saruhan Sancağının merkezi Manisa ve ilçelerinde açılan şubelerle teşkilatlanma çabalarını hızlandırmıştır³⁴. Alaşehir'de 30 Mayıs 1919'da kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti³⁵ de, Alaşehir Kongresi'nin toplanmasını sağlamış ve Kuva-yı Milliye'nin ihtiyaçlarının karşılanmasında yardımcı olmuştur Alaşehir'de faaliyet gösteren diğer bir kuruluş da, Temas Memurluğu adı ile bilinmektedir. Ancak pek etkili olamamıştır.³⁶

Alaşehir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Mustafa Beyin gayretleri ile Batı Anadolu'da başlayan Yunan işgaline karşı takip edilecek yöntemi belirlemek ve dağınık haldeki kuvvetleri birleştirerek bir savunma hattı oluşturmak, ayrıca Kuva-yı Milliye'nin ihtiyaçlarını karşılamak için Alaşehir'de bir kongre düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu konuda Balıkesir Hareket-i Milliye Merkez Heyeti de, önemli bir destek vermiştir.³⁷

Alaşehir Kongresi, Balıkesir'den Hacim Muhiddin (Çarıklı) Bey ve arkadaşlarının da katılımıyla 16 Ağustos 1919 Cumartesi saat 15.00'te Mustafa Bey'in evinde toplanmıştır. Kongre çalışmalarının nerede devam edileceği görüşülürken Mustafa Bey, kendi evinin müsait olduğunu ve burada devam edilebileceğini söylemiştir.³⁸ Ancak bazı delegelerin itirazı nedeniyle Kongre'ye 18 Ağustos'tan itibaren Fevziye İlkokulu'nda devam edilmiştir.³⁹

Kongreye gönderilen temsilciler, genel olarak bölgelerinde güven ve nüfuz sahibi kimselerden seçilmişlerdi. Bunların arasında Bozdağ Bölgesi Komutanı Postlu Mestan Efe, Alaşehir Kuva-yı Milliye Komutanı Mustafa Bey, Akhisar Bölgesi Komutanı (Sındırgılı) Ethem Bey de bulunuyorlardı.⁴⁰

---

³⁴ Mustafa Balcıoğlu, "Batı Anadolu'nun İşgali ve Kuva-yı Milliye", **Milli Mücadele Tarihi - Makaleler**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2002, s.50-51.

³⁵ Ergül, **Kurtuluş Savaşı'nda Manisa**, s.64.

³⁶ Balcıoğlu, "Batı Anadolu'nun İşgali ve Kuva-yı Milliye", s.51.

³⁷ Şerafettin Turan, **Türk Devrim Tarihi**, Cilt-1, Bilgi Yayınevi, Ankara 1991, s.280.

³⁸ Hacim Muhittin Çarıklı, **Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yı Milliye Hatıraları (1919-1920)**, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1967, s.122.

³⁹ Turan, **Türk Devrim Tarihi**, s.282.

⁴⁰ Genelkurmay Başkanlığı, **Türk İstiklal Harbi**, Cilt-2, Kısım-1, s.172.

Alaşehir Kongresi'ne; Alaşehir delegesi olarak Kuva-yı Milliye Komutanı sıfatıyla Mustafa Bey, Ömer Bey, Galip Bey, Hacı Ali Bey, Akif Bey, Cevdet Bey, Nazmi Bey katılmıştır.⁴¹

Hacim Muhiddin Bey'in açılış konuşmasıyla başlayan kongrede başkanlığa Hacim Muhiddin Bey, başkan vekilliklerine de Alaşehir Kuva-yı Milliye Komutanı Hüseyin Paşazade Mustafa Bey ile Uşak delegesi İbrahim Tahtakılıç, kâtipliklere de Alaşehir'den Ethem Beyzade Ömer ile Balıkesir'den Müftüzade Abdulgafur seçilmişlerdir.⁴² Mustafa Bey aynı zamanda Alaşehir ve Çevresindeki Kuva-yı Milliye faaliyetlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralları belirlemek için toplanan Talimatname Hazırlama Komisyonu üyeliği görevini de üstlenmiştir.⁴³

Böylece Alaşehirli Mustafa Bey başından itibaren kongrede aktif olarak görev almış, üstelik evini toplantıya açarak hem cesareti hem de fedakârlık ve misafirperverliği ile takdir toplamıştır.

4. Çerkez Ethem - Mustafa Bey Mücadelesi

Milli Mücadele döneminde Rauf (Orbay) Bey ve Bekir Sami (Günsav) Bey'in ricası üzerine Çerkez Ethem, sekiz arkadaşıyla Salihli'ye geldi. İstasyona yakın "Hacı Kuşçubaşı Eşref Bey'in Çiftliği'nde" karargâhını kurdu.⁴⁴ Kuva-yı Milliye'ye katıldı ve çalışmaya başladı. Rauf Orbay, Çerkez Ethem Bey'i ve ağabeyleri Yüzbaşı Tevfik ve Reşit Beyleri eskiden, Birinci Dünya Savaşı'nda Teşkilat-ı Mahsusa'dan tanıyordu. Bu üç kardeş, gerilla savaşını iyi biliyorlardı. Çerkez Ethem, Salihli'ye geldiği zaman orada, Dramalılardan bazıları ile birleşti. Balıkesir, Gönen, Kirmastı, Bandırma ve Bursa'da tanıdığı silah kullanmasını bilen Çerkezlere de haber gönderdi. Bunlardan bazıları daveti kabul edip yanına geldi. Yunanlılara karşı, akınları ve hücumları ile ün salan Parti Pehlivan da arkadaşları ile Çerkez Ethem'e katıldı. Çerkez Ethem, kısa sürede burada güçlenmiş, bir süre sonra Poyrazlıları kontrolüne almak için harekete geçmiştir. Amacı, Salihli ve çevresindeki bütün milli kuvvetleri kendi kontrolü altına almaktır.⁴⁵

---

⁴¹ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.72.

⁴² Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.72.

⁴³ Nurettin Gülmez, "Manisa ve İlçelerindeki Kuvâ-yı Millîyeciler", **Millî Mücadele'de Manisa ve Kuva-yı Milliye Sempozyumu**, Celal Bayar Üniversitesi Yayınları, Manisa 2010, s.70.

⁴⁴ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.230.

⁴⁵ Bayar, **Ben de Yazdım**, s.51.

Çerkez Ethem'in bu faaliyetleri Alaşehir istikametinde de devam edince, Mustafa Bey ile karşı karşıya gelmesi kaçınılmaz olmuştur. Çerkez Ethem, Poyrazlıları saf dışı etmeye çalışırken daha ileri gitmiş ve mülki kaymakam Hasan Tahsin'i Salihli'den atmıştır. Ağustos 1919 başlarında etrafında bir güç oluşturmaya başlamıştır. Sert tutumu köylerde şikayetleri artırsa da Çerkez Ethem, tavizsiz olarak yoluna devam ediyordu.⁴⁶ Alaşehir'de Kongre'nin toplanması ve bu kongrede Mustafa Bey'in Alaşehir Kuva-yı Milliye Komutanı olarak yer alması, Kongre Başkan Vekilliğine seçilmesi Çerkez Ethem'i kıskançlığa sevk etmiştir. 16 Ağustos 1919 günü, yani Alaşehir Kongresi'nin açıldığı gün, Çerkez Ethem, Hacim Muhittin Bey ile temasa geçmiştir. *"Alaşehir'den gelen ilgili kişilerden anlaşıldığına göre, orasının bir fesat ve tefrika ocağına döndüğü, cepheden görevli olarak giden Mustafa Bey adındaki alçağın nifak çıkaracağı, cepheye katılmak üzere gelenleri birer bahane ve maske altında tutuklandıkları anlaşılmaktadır. Mümkünse uyarın, değilse ona göre hareket edilmesi önemle rica olunur"*, diye telgraf göndermiştir.⁴⁷ Çerkez Ethem, her geçen gün Mustafa Bey'e karşı tavrını artırmıştır. Hacim Bey de hayretini gizleyememekte ve Çerkez Ethem'in tavrını "tefrika hastalığı" olarak görmektedir. Bu çatışmacı ve tefrikacı tavırlarla memleketi kurtarmanın zorluğuna dikkat çekmektedir.⁴⁸ Çerkez Ethem ile Mustafa Bey arasındaki mücadele bir güç gösterisine dönüşmüştür. Aslında bu güç mücadelesini başlatan ve sürdüren de Çerkez Ethem'dir. Mustafa Bey ki kimseler ortalıkta yokken yanına topladığı gönüllülerle Salihli-Ahmetli Cephesi'ne koşmuştur.⁴⁹

Mustafa Bey, Alaşehir'de Kuva-yı Milliye'nin kurulmasında görev alan, Kuva-yı Milliye'nin kurulmasından sonra Salihli-Ahmetli Cephesi'ne koşan, Alaşehir Kongresi'nin toplanmasında payı olan bir kişi olarak ön plana çıkması, akrabası Mütevellizade Akif Bey'i de kışkırtmıştı. Alaşehir Kongresi'nin Mustafa Bey'in Konağı'nda başlaması, onu daha da rahatsız etmiş olmalı ki 16 Ağustos 1919 toplantısında ve ilk oturumda Akif Bey, "toplantı yerinin tespiti için bir gün sonrasına kadar müsaade edilmesini" istemiştir. Mustafa Bey'in kendi evinin müsait olduğunu, toplantının burada yapılmasının hiçbir sakıncası bulunmadığını ifade etmesine rağmen, karşılıklı söz düellosu

---

⁴⁶ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.230.

⁴⁷ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.77.

⁴⁸ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.79.

⁴⁹ Ergül, **Kurtuluş Savaşı'nda Manisa**, s.142.

devam etmiştir. ⁵⁰ Mütevellizade Akif Bey'in kamuya açık bir yerde kongrenin toplanması konusundaki ısrarı üzerine, 18 Ağustos 1919 tarihinden itibaren Kongre'nin Fevziye Mektebi'nde sürdürülmüştür. 16 ve 17 Ağustos 1919 oturumları Mustafa Bey'in evinin salonunda yapılmıştır.⁵¹ Mustafa Bey, Mütevellizade Tefvik Bey tarafından da rakip olarak görülmüştür. Bu yüzden Tefvik Bey, Kongre'nin ilk üç günlük oturumlarına katılmamıştır. 19 Ağustos'ta 1919'da Hacim Muhittin Bey, Tefvik Bey ile görüşmüş ve Kongre'ye katılmaya ikna etmiştir.⁵²

21 Ağustos 1919'da Poslu Mestan Efe ve Mustafa Bey, Kongre'den ayrılarak Bozdağ'a gitmişlerdir. 22 Ağustos'ta Kongre devam ederken Salihli Cephesi'nde bulunan Çerkez Ethem, kontrolsüz ve gereksiz işler yapmaya başlamıştı. Çerkez Ethem'in adamlarından Koçine'li ve jandarma eski çavuşlarından Gözlüklü diye tanınan İbrahim Çavuş, Alaşehirli Kel Komiserioğlu Yusuf'u şehrin ortasında öldürmüştü. Bu tip hareketler, Kongre çevrelerinde hoş görülmemiştir. Fakat bir şey de yapılmamıştır.⁵³ Mütevellizade Tefvik bey ise 24 Ağustos 1919'da Hacim Muhittin Bey ile yaptığı görüşmede, "*Mustafa Bey hakkında bir hayli şikayette bulundu. Hatta bu gidişle kendi arkadaşlarının Mustafa Bey'i öldüreceğini söylemişti. İhtimal ki bir tertibi var. Eğer böyle ise alçaklık!*" Alaşehir eşrafı, Mustafa Bey ile uğraşırken Alaşehir'de bulunan halkın bir kısmının evlerine Fransız, bir kısmının da Amerikan bayrağı çekmiş olması dikkat çekicidir. Onlar birbirlerini yerken düşman, masum halkı kandırmaya başlamıştır.⁵⁴

Mustafa Bey, bir yandan Yunan işgalcilerine karşı savaş vermiş, diğer taraftan yakın akrabası ve Alaşehir'in eşrafından Mütevellizade Tefvik ve Akif Bey'in kıskançlığı ile mücadele etmiş ve bir diğer taraftan da Salihli Cephesi'ne yeni görevlendirilen Çerkez Ethem'in ölçsüz tavırları ve saldırganlıklarına karşı koymak zorunda kalmıştır. Çerkez Ethem de Mustafa Bey'in Alaşehir'deki muhalifleriyle görüşmüştür. Onları yanına almıştır.⁵⁵

Çerkez Ethem hatıralarında bu olaydan şöyle bahsetmektedir: "*Salihli merkez cephesi yakınlarında ve gerilerinde bir uygunsuzluk baş*

---

⁵⁰ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.78.

⁵¹ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.77.

⁵² Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.115.

⁵³ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.141.

⁵⁴ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.167.

⁵⁵ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.231.

gösterdi. Silahlı olarak muhalefete geçen “Poyraz” ve “Alaşehir” çeteleri meselesi ortaya çıktı. Bunlar millî cephemize hizmet edeceklerini söyleyerek teşekkül etmişler ve birkaç defa da bizimle harplere iştirak eder gibi görünmüşlerdi. Birkaç gün devam eden hastalığımdan istifade ederek vaziyet aldılar. Mevcutları beşer yüz kişiden bin silahlı, kısmen Alaşehir eşrafından Mütevellizade Mustafa Bey’le “Poyraz” eşrafından Hacı Ali Bey namlarında iki fesatçının idaresinde idiler. Aralarına bazı hüviyetleri meçhul zabıtlar (subaylar) da katılmıştı. Hatta Poyraz asilerinin kumandanı Ahmet Bey isminde bir binbaşı, ben hasta iken Salihli’ye giderek karargâh kurmuş, bazı eşrafi kandırmış, gizli toplantılar tertip etmişti. Alaşehirli Mustafa Bey ise, aynı zamanda, kandırılarak kendi tarafına çektiği bir kuvvetle Alaşehir’e çekilerek orasını merkez ittihaz etmiş, kuvvetini arttırmaya çalışıyordu. Ben evvelce bunların bazı hallerinden şüpheye düşmüştüm ve bu şüpheyi ortadan kaldırmak istemiştim. Lâkin ağabeyim Reşit Bey’in müdahalesi, bu teşebbüsüne mâni olmuştu. Bunlar Reşit Bey’i, samimi vatanperver olduklarına inandırmışlardır.

Hastalıktan kalktıktan sonra bunları kesin tedibe karar verdim. Ancak karar ve tertiplerimi Reşit Bey’e hissettirmedim. Çünkü hâlâ ağabeyimi kandırabilmekte idiler. Hâlbuki Salihli’ye gelen Poyraz Kumandanı, yanımdaki adamlarımı ve cephedeki bazı kimseleri dahi kandırarak kendi tarafına çekmeye çalışıyordu. Maiyetimden ona katılanlar olmuyor değildi.

Bu kurnaz muhaliflerimin gizli maksatlarını öğrenmek, ne yapmak istediklerine iyice vakıf olabilmek için, sadık adamlarımdan bazılarını, bana isyan etmiş gibi gösterip aralarına soktum. Hatta bunlar arasında en dirayetli iki arkadaşım da karargâhlarına kadar gittiler. Bütün sırlarını öğrenebilecek bir vaziyete geldiler. Artık her karar ve mahrem teşebbüslerinden haberdar oluyordum.

Anlaşıldığına göre bu muhalefet zümresi, İstanbul Ferit Paşa Hükümeti ve İngiliz Muhipleri Cemiyeti ile münasebette idi. Ve hemen hepsi de İttihat ve İtilâf zihniyetinin esiri idiler. Küstah ve hüviyeti meçhul bu isyan karargâhından son sızan malumat neticesi, İzmir yolu ile Uşak cihetine geçmiş bulunan Yüzbaşı Rifat ve polis baş komiseri olduğu tahakkuk eden ve ismi hatırımda kalmayan diğer bir arkadaşı da Uşak civarında bir kereste bıçkısında fesat saçmakla meşgulken yakalanmışlar ve mahfuzen Salihli’ye karargâhıma gönderilmişlerdi.

Bu muzır teşkilatçıların içeriden cephemizi dağıtmaya uğraştıkları tahakkuk ediyordu. Son plân ve tertiplerinden biri de beni öldürmek suretiyle maskeyi atmaktı. Bu suikast plânının, Salihli'deki karargâhta hastalığım sırasında düşünüldüğü, fakat buna cesaret edemedikleri anlaşılıyor ve her halde ihtiyatlı hareket düşüncesi ve tedbirleri buna müsait değildi.”⁵⁶

Çerkez Ethem iyileştikten sonra muhalifleri, arayı düzeltmek için kardeşleriyle birlikte kendisini bir ziyafete davet etmişlerdir. Kendilerine suikast tertiplendiğini düşünen Çerkez Ethem'in karşı çıkmasına rağmen kardeşi Reşit Bey ve Karargâh Kumandanı Yusuf Bey ziyafete katılmaya karar vermiştir.⁵⁷

Bunun üzerine ziyafete gideceklere tedbirli olmalarını tavsiye etmiştir. Fakat rakip gördüğü Poyrazlılar ve Mustafa Bey ile çatışmaya karar vermiştir. Çerkez Ethem, olayların bundan sonraki gelişimini şöyle anlatmaktadır:

“Hâlbuki ben konuşurken bütün suikast tertibatını çoktan öğrenmiştim. Davet her üçümüzü de öldürmek için hazırlanmıştı. Ben ise buna karşı tertibatımı çoktan aldırılmış bulunuyordum. Bu ikiyüzlü suikast kumpanyasının tertibatı şöyle idi: Davet akşamı karargâhlarının bulunduğu çıkmaz sokaktan geçerken, yani davete giderken sol taraftaki cami mezarlığının duvarı arkasında pusuya düşürülecektim. Burada Kel Ömer, Gebeşli Osman, Çalık Köyü'nden başka bir Osman ve Tekeşinli bilmem kim bana ateş açacaklardı. Eğer planları muvaffak olmazsa sofraya başında öldürülecektim.

Bize pusu kuracak olanlar hakikaten cüretli ve çok cesur adamlardı. Tertibat muvaffak olursa ve onlar işlerini tamamlayabilirlerse kendilerine hem yüklü maaş bağlanacak hem de ayrıca para ödülü verilecekti. Garip olan taraf şu ki bunlar bizim ekmeğimizi yemişlerdi. Bilhassa ikisi umumi harp sıralarında Reşit Bey'in himayesine sığınarak cepheden kurtulmuşlardı. Salihli'de çiftlikte koruculukla uğraşıyorlardı.

Pusu yerinin tam karşısında iki katlı bir han vardı. Burası kuvvetlerimizin erzak deposu gibi kullanılıyordu. Suikast tertibini öğrenince, oraya Halil Efe ve Ali Çavuş namında itimada şayan iki arkadaşımın idaresinde on kişiyi gizlice bir gün evvel yerleştirdim. Suikastçılar mezarlık arkasında pusuya girince, bunlar han

---

⁵⁶ Çerkez Ethem, **Anılarım**, Berfin Yayınları, İstanbul 2005, s.11-13.

⁵⁷ Çerkez Ethem, **Anılarım**, s.14.

pencerelerinden ani bir ateş açarak onları öldüreceklerdi. Bundan sonraki vaziyetin ne olacağı da düşünülüyordu.

Reşit ve Yusuf Beyler yarım saatlik bir gecikme ile yola çıktılar. Fakat onlar sokağa girmeden önce suikastçılar baskına uğramıştı, silahlar patlamıştı. Bu yayılım ateşinden sonra da bir sokak muharebesi başladı. Halil Efe vazifesini tam zamanında başarmış, suikastçılar daha ilk yayılım ateşinde imha edilmişti. Biraz sonra makineli tüfekle donatılmış bulunan maiyetimle derhal şehre girdim. Zaten şehir, karargahıma çok yakındı. Bütün endişem, Reşit ve Yusuf Beylerin tehlikeli halde bulunmalarından ileri geliyordu. Fakat ikisini de selamette buldum. Yüzleri gülüyordu. Yarım saatlik gecikme onları ölümden kurtarmıştı.

Akşamüzeri başlayan şehir içindeki müsademe sabaha kadar sürdü, iki taraf da bir hayli kayıp verdi. Cepheye buradan telefon ettim. Bir süvari müfrezesi istedim. Bu kuvvet geldikten sonra asileri şehir kenarına sürdük. Poyraz grubu ile temas eden Alaşehir'den Mustafa ile dört arkadaşı pusularımıza düştüler. Alaşehirli Mustafa Bey kuvvetlerinin de, müdafaa tertibatı almakta oldukları anlaşılıyordu.

Müfrezem ertesi gün asileri Poyraz dağlarında şiddetle takip etti. Karşı koymakta devam edenlerin evlerini yakıyordum. Nihayet af istediler, 'Silahları ile gelsin. Teslim olurlarsa af ederim', dedim. Kabul ettiler. Bunun üzerine ben de Salihli'ye döndüm.

'Alaşehirli Mustafa Bey de gelsin dehalet etsin' diye haber yolladım. Ancak bazı şartlarım vardı: Cepheye bizimle beraber Yunanlılara karşı dövüşmeli idi! Alaşehir'de gadrine uğrayanların tazminatını tamamen vermeli, mallarını iade etmeliydi ve bu onların rızası alınmak suretiyle yerine getirilmeliydi. Alaşehir'de tüyler ürpertici cinayetler işlendiğini de işitiyordum.

Mustafa Bey cevap vermedi. Bununla beraber cepheye de gelmedi. Bir gün bir zabıtımızın muhafazası altında getirdiğim cephane sandıklarımızın, Alaşehir İstasyonu'nda Mustafa Bey'in adamları tarafından zapt ve müsadere olunduğu haberi geldi. Artık onların da başı ezilmeli idi! Buna zaruret hâsıl olmuştu.

Alaşehir, Salihli cephesinden yedi saatlik bir mesafede ve gerimizde bulunuyordu. Son aldığım haberlere göre Afyon Fırkasının (tümenin) Alaşehir'deki nokta ve irtibat memuru Gebeş Haydar Bey namındaki askerî kaymakam (yarbay) ile mülkiye kaymakamı da, Mustafa Bey'in rezalet ve cinayetlerine boyun eğmişlerdi ve göz yumuyorlardı.

Alaşehir'deki Millî Heyet azaları bu vaziyet üzerine birer ikişer Salihli'ye sığınıyorlardı.

Kuvvetlerine çok güvenen Mustafa Bey'e karşı bir akşamüstü harekete geçtim. Sabaha karşı şehri kuşattım. Tabiatıyla Mustafa Bey hazırlıksız değildi. Nitekim bir zabıt kumandasında seksen kişilik bir karakol müfrezesi ile karşılaştık. Fakat silah kullanmalarına fırsat bırakmadan tesirsiz hale getirdik. Bu seksen kişiyi hesap edemedikleri bir tertiple böylece yakalamıştık. Bomba ile mücehhez seçkin 150 kişiden mürekkep bir hücum müfrezesinin şehre hücum etmesi ile şehir içinde ve kenarında müsademe başladı. Kuvvetlerinin zayıf düştüğünü görmesi üzerine Mustafa Bey, şehrin dağ cihetinden kırk kadar maiyetiyle kaçtı. Sonradan öğrendiğime göre, Afyonkarahisar'ına kadar firar eden Mustafa Bey, orada kıyafet tebdil ederek soluğu İstanbul'da almış!

Buradaki müsademeyi de kazanmıştım. Asilerden birçoğu yakalanmış, aman diyenlerin dehaletleri kabul olunmuş, askerî kaymakam Gebeş Haydar ile kaza kaymakamı da tevkif edilmişlerdi. Bu isyan gailisi de böylece kapandı.

İş adli icraat safhasına gelmişti. Afyon'da bulunan Fırka Kumandanı Ömer Lütfi Bey telgrafla Gebeş Haydar'ın serbest bırakılmasını rica ediyordu. Tavassutunu kabul edip bıraktım. Kaza kaymakamı da mahkemede beraat etti.

Alaşehir'de para vermedikleri için yataklarında boğulan karıkoca, ırzlarına tecavüzden sonra öldürülüp gömülen kızların ve bazı Alaşehirliilerin cesetlerini gömülü buldukları yerlerden çıkarttık. Bu arada gasp edilen para ve mücevherler de yine gömüldükleri yerlerden çıkarıldı.

Bütün bunları yapanlar, Mustafa Bey ve adamlarından Alaşehirli reji kolcubaşısı Salih ile yirmi beş kişi idiler. Bir kısmı öldürülmüş ve bir kısmı da Mustafa Bey'le kaçmışlardı. Cinayet eserlerini kendi elleriyle kuyulardan çıkarttım. Ondan sonra da idam sehplarının başına getirttim. Bunlar asılmak suretiyle idama mahkûm olmuşlardı.

İçlerinden en metin görüneni Salih'ti. İp evvelâ onun boynuna takılacaktı. Cellât bir eliyle Salih'in bağlı koluna yapışmış, diğer eliyle ipi tutuyordu. Salih'e (son sözün nedir söyle!) denilince kolcu başı sandalye üzerine metanetle çıktı ve yüksek sesle şöyle dedi:

'Ey beni görmeye gelenler! Ben bu cezaya ve bu kötü akıbeta çoktan müstahak olmuşum, yoldan ve insanlıktan çıkmıştım. Bana insanlık, vatanperverlik telkin edecek yerde, yoldan çıkmama sebep olanlara da

lânet ediniz. Komşuluk hakkınızı helâl ediniz.’ Salih sözlerinin bittiğini cellâdın yüzüne bakarak anlattı ve bunun üzerine ipi çekildi. Bunu diğerlerinin iplerinin çekilmesi takip etti.”⁵⁸

Çerkez Ethem’in hatıralarında bahsettiği iddialara bakılırsa, Poyraz ve Alaşehir çeteleriyle Mustafa Bey, Kuva-yı Milliyeci değil, İstanbul Hükümeti ve İngiliz Muhipler Cemiyeti işbirlikçisidir. Fakat Çerkez Ethem’in iddialarının aksine Alaşehir Kongresi’ne katılmak üzere ilçeye gelen Hacim Muhittin Bey; Çerkez Ethem ve kardeşlerinin para meselesinden dolayı Bandırma’da başarılı olamadıklarını, aynı oyunu Salihli ve Alaşehir’de tekrar denediklerini ve adamlarının köylerde zorla tahsilât yaptıklarını yazmıştır.⁵⁹

Çerkez Ethem, güç mücadelesine girmiş ve karşısındaki bütün engelleri güç kullanarak ve kötüyerek yok etmeye çalışmıştır. Çerkez Ethem, bütün kontrolü eline alabilmek için, kendisine rakip olabilecek herkesi tasfiye etmek yoluna gitmiştir. Yunan ilerleyişinin karşısına çıkıp direnen Poyrazlıları ve Alaşehir Kongresi’nin düzenleyicileri arasında yer alan, kongre için evini açan, Kuva-yı Milliye’nin ilk kurucuları arasında yer alan, Yunan kuvvetlerini Ahmetli’de durdurmayı başaran Mustafa Beyi, çok kötü sıfatlarla suçlamıştır. Celal Bey de Hacim Muhittin Bey’in Çerkez Ethem ile ilgili sözlerini desteklemekte ve şunları söylemektedir:

“Çerkez Ethem, milli kuvvetleri kumandası altında toplamak ve daha kuvvetli olmak istiyordu. Bu maksatla Alaşehirli Mustafa Bey’i ortadan kaldırmaya çalışıyordu. Mustafa Bey ile baştan beri Yunanlılara karşı birlikte savaşan Poyrazlıları kumandası altına almaya çalıştı. Salihli’nin içinde bunlarla Çerkez Ethem’in kuvvetleri arasında saatlerce süren bir çatışma yaşandı. Allah Diyen mevkiinde bulunan Bozdağ’lı İsmail Efe ve Şakir Ünalın Efe, yüz yirmi kadar adamıyla Salihli’ye indi. İki tarafla konuştu, meseleyi yatıştırdı. Fakat bu hareketin sonucu olarak Çerkez Ethem bütün cephedeki kuvvetlere hakim oldu. Bu sırada Alaşehir’de teşkilatını tamamlayıp Salihli cephesine gönderen Hüseyin Paşazade Mustafa Bey, Salihli’de Çerkez Ethem ile çalışmak imkânının kalmadığını anlamıştı. Kendine bağlı kuvvetlerini Alaşehir’e çekti. Bu

---

⁵⁸ Çerkez Ethem, **Anılarım**, s.12-16; Bayar, **Ben De Yazdım**, Cilt-8, s.55-56.

⁵⁹ Çarıklı, **Bahkesir ve Alaşehir Kongreleri...**,s.34.

hareketi Ethem Bey, bir fırsat bildi. Mustafa Bey'i ortadan kaldırmak, kuvvetlerini de ele geçirmek istedi.”⁶⁰

O zamanın Alaşehir Kaymakamı Bezmi Nusret (Kaygusuz) ise olayın içindeki kişi olarak, Çerkez Ethem ile Mustafa Bey arasındaki mücadeleyi şöyle anlatmaktadır:

“Hüseyin Paşazâde Mustafa Bey’le cephaneye tedarik için konuşuyorduk. Ansızın birkaç el silah patladı. Ve arkası devam etti. Tevfik Bey’le sıkı sıkı görüşen Jandarma Kumandanı Ziya Bey yanıma geldi. Yüzü mosmor idi. Kulağıma eğildi. ‘Ethem Bey şehri kuşatmak üzeredir. Cebren Mustafa Bey’in taraftarlarını dağıtmak istiyor’, dedi. Kim bilir, o dakikada benim de çehrem ne renk aldı? Vaziyet tehlikeli idi. Mustafa Bey’in o saatte tesadüfen nezdinde bulunmuş olması, tehlikeyi büsbütün arttırmakta idi. Bir kere kendisini himayeden aciz idim. Yanı başımda onu ve ihtimal ki beni de öldüreceklerdi. Diğer taraftan hükümete gelen bir adamı dışarıya çıkarmak ve düşmanlarının eline vermek namertlik olurdu. Bunu da ben yapamazdım. Terlemeye başladım. İyi ki, Mustafa Bey kendiliğinden kalktı, gitti. Zavallıyı bekleyen akıbeti düşünerek kalbim sızlıyordu. Fakat teessür ve tereddüt zamanı değildi. Vakayı genişletmemek ihtilâtlara meydan vermemek, bilhassa halkın hayatını ve malını korumak lazımdı. Derhal telefonla merkez bölüğüne ve karakollara ‘Ahali evlerine çekilsin halka dokunulmadıkça, biz bu işe karışmayalım’ emrini verdim. Kırk elli nizamiye neferi ile Çerkez Ethem’e karşı mukabelede bulunmasını teklif eden mevki kumandanına da vaziyeti o suretle gözetlemesini söyledim. Mütemedi bir şekilde silahlar mitralyözler işliyordu. Şehrin muhasarası daralmakta idi. Telefon hattı kesildi. Evimi aradım. Yok. Ethem’in maiyetinde en aşağı bir tahminle beş altı yüz kadar süvari vardı. Memleketin daha büyük bir felakete uğramaması için muzaffer kahramanı (!) bulmaya gittim. Kasaba dışında ahzı asker şubesi binasında idi. Kurşunlar arasından tek bir jandarma ile geçtim. Oraya vardım. Yolda giderken, silahların hep havaya atıldığını ve hiç kimseye ziyan verilmediğini gördüm. Kalbim müsterih oldu. Ethem’in yanında Maslûp Edip Bey’i buldum. Erkânı harp vazifesini görmekte idi. Bu zat ile evvelce birkaç defa Tevfik Bey’in selamlığında buluşarak beraberce içmiştik. Küçük boyu ve sarışın siması ile mütenasip olmayan, bilhassa bembeyaz diz kapaklarını açık bırakan zeybek elbisesinden dolayı takılırdım. O da ‘benim elbisem senin sakalına benziyor’ diye lâtife ederdi. Bununla birlikte

---

⁶⁰ Bayar, **Ben De Yazdım**, Cilt-8, s.51-52

sözlerini ve fikirlerini nispeten mutedil bulurdum. Balkan müfrezesi namı ile bir çete kurmuştu. Ödemiş taraflarında baskınlar yapardı. Bu işlere karışmış olduğunu görünce şaşırđım. Ethem Bey'e 'Sizin için kasabada muhalif yoktur. Hepimiz size hürmet ve muhabbet besleriz. Düşmana karşı sarf olunacak cephanenin boş yere gitmesi muvafık mıdır?' dedim. Edip Bey sözümü tasdik etti. Ve hemen ateşin kesilmesine emir verildi. Hükümet konağına döndüm. Münadilerle ahaliyi evlerinden işlerine çıkarttım.

Ethem, ertesi günü hükümete geldi. Mutlaka birkaç kişi asmak, şehirde bir terör havası yaratmak istiyordu. Kim bilir hangi günahsızlara kıyacaktı? Bunu bana açmadı. Ziya Bey'e söylemiş. Hapishaneden idama müstahak üç cani verildi. Zannedirim ki, bunların ikisi kolcu ve hamalbaşılardır. Askerlik binasında onları sorguya çekti. Cürümlerini şek ve şüpheyeye mahal bırakmayacak şekilde itiraf ettiler. Çarşı kenarında üç sehpa kurdurdu. Bunları astırırken, seyretmek için beni de beraber getirmek istedi. İdamlarda hükümet reisinin hazır bulunması kanun iktizası olduğunu lâtife yolunda serdetti. Özür beyan ettim. Gitmedim.

Zavallı Mustafa Bey, o gün benden ayrılınca akrabasından birinin evinde saklanmış. Ortalık sükûnet bulunca Mevki Kumandanı Kaymakam Haydar Bey güya Divan-ı Harp'te muhakemesinin yapılması için ordudan emir aldığı ileri sürmek suretiyle kendisini alıp bizzat Afyonkarahisar'a götürmüş."⁶¹

Bezmi Nusret Bey, Mustafa Bey ile ilgili bir suçtan söz etmediği gibi, Kuva-yı Milliye için silah ve cephane tedarik etmenin yollarını konuştuğunu ifade etmiştir. Öyle anlaşılıyor ki, Çerkez Ethem, bütün cepheyi kendi kontrolü altına almak için önüne çıkan bütün engelleri aşmak için herkese bir suç isnat etmiştir. Bu düşünceyi Celal Bey de doğrulamaktadır. Celal Bey, "Alaşehirli Mustafa Bey'in Kuva-yı Milliye aleyhinde bir hareketle ilgilendiğini işitmedim," demektedir.⁶² Yani ortada bir suç ve kötü yapılan bir şey yoktur. Çerkez Ethem'in ihtirasları vardır. Mustafa Bey, boşu boşuna suçlanmıştır. Bu konuda Alaşehir'deki rakipleri de Çerkez Ethem'e dedikodu taşımışlar ve Çerkez Ethem'i tahrik etmişlerdir.

Çerkez Ethem'in bir kuşatma ile Alaşehir'e hakim olması, güç dengelerini değiştirdi. Kuva-yı Milliye'nin kurucusu ve lideri Mustafa Bey'in Alaşehir'den uzaklaşması üzerine meydan Mütevellizade Tevfik

---

⁶¹ Kaygusuz, **Bir Roman Gibi**, s.183-184; Bayar, **Ben De Yazdım**, s.52-53.

⁶² Bayar, **Ben De Yazdım**, Cilt-8, s.55.

Bey'e kalmıştı. Bu sıralarda Refik şevket Bey, Alaşehir'de olumsuz olayların çıkmaması için harekete geçmiştir. Gece vakti, Kaymakam Bezmi Nusret Bey'in evine gitmiştir. Mütevellizade Akif Bey'in Nazilli'ye, Demirci Mehmet Efe'nin yanına gönderileceğini söylemiştir. Kaymakam Bezmi Nusret Bey, bu hareketin arkasında Mütevellizade Tefvik Bey'in olabileceğini, onu da Çerkez Ethem'in destekleyebileceğini anlamıştır. Jandarmayı arayıp, Akif Bey'in Alaşehir'den çıkmasının engellenmesini istemiştir. Böylece Akif Bey'in sürgüne gönderilmesi engellenmiştir. Akif Bey, geri çekilmiş ve sessizce oturmuştur. Tefvik Bey, Mustafa Bey'in kaçması ve Akif Bey'in de ksesine çekilmesinden sonra Müdafaai Hukuk Cemiyeti'ni eline geçirdi ve başkanı oldu. Yunan işgaline kadar Tefvik Bey, Müdafaai Hukuk Cemiyeti'nin başkanlığını yürütmüş, Heyet-i Temsiliye ve TBMM'den gelen talimatlara göre hareket etmiştir.⁶³

Mustafa şahyar Bey, 1921 yılında Atina'da⁶⁴

⁶³ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.232.

⁶⁴ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.290.

5. Tevfik Bey- Mustafa Bey Çekişmesi

Hüseyin Paşazade Mustafa Bey, Alaşehir'de Mütevellizade Tevfik ve Akif Beylerden sonra servet ve saygınlıkta üçüncü derecededir. Birkaç çiftliği vardır. Hiçbir siyasi partiye üye olmamıştır. Fakat Kuva-yı Milliye'yi kurması ve cepheye koşması onun etkinliğini artırmıştır.⁶⁵ Bu yüzden Çerkez Ethem'in Mustafa Bey'i cephe dışına itmesinden, Mustafa Bey'in nüfuzunu kırmasından memnun olanların başında Mütevellizade Tevfik Bey geliyordu. Çünkü kendi nüfuzuna rakip olmak yeteneğini gösteren akrabası Mustafa Bey sahneden uzaklaştırılmıştı. Bununla beraber Tevfik Bey bu vakadan sonra Kuva-yı Milliye'ye daha sıkı surette sarılmış ve başarılı çalışmalar yapmıştır. Kuşacızade Reşit, Hasan Hüseyinoğlu Mehmet, Basrnacıoğlu Hacı Mustafa, Hacı Ali Yagaz'dan kurulu bir iâşe komisyonunu işe başlatmıştır. Bunların görevi, ahalinin alıp sattığı eşyadan vergi almak ve toplanan paralarla milli kuvvetlerin ihtiyacını gidermekti.⁶⁶

Çerkez Ethem, Mustafa Bey'i ortadan kaldırdıktan sonra Salihli, Alaşehir, Uşak bölgesini nüfuzu altına almıştır. Kuvvetlerinin sol kanadı Sart Harabelerini, sağ kanadı da Akhisar-Salihli yolu üzerinde Bintepeleler'i Yunanlılara karşı tutuyordu. Bu sırada Celal Bey, Akhisar'a gelmiştir. Milli Alay'ın emir ve kumandasını üzerine aldıktan ve işin içine girdikten ve etrafı dinledikten sonra Hacim Muhittin Çarıklı'nın Sarayköy'de kendisine söylediği, "*Akhisar cephesi için lazım olduğu*" sözünün anlamını anladığını ifade eder. "Poyrazlılar ve Mustafa Bey olaylarının mahiyetini, o zaman anlamıştır. Çünkü Çerkez Ethem, Mustafa Bey meselesi yüzünden Alaşehir'e müdahale ettiği gibi Akhisar Kuva-yı Milliyesi işlerine ve milli cephesine el koymaya çalışmıştır. Celal Bey'in gelmesinden sonra Akhisar Cephesi'ne müdahale etmekten vazgeçmiştir.⁶⁷

Alaşehir baskınından sonra Mustafa Bey'in geri çekilmesiyle 1919 Ekim ayının ilk haftasından itibaren cephede kontrol tamamen Çerkez Ethem eline geçmiş ve Salihli Cephesi Harp Kumandanı unvanını kullanmaya başlamıştır.⁶⁸

21 Ekim 1919'da Bozdağlara çıkan Arif Oruç, orada Mustafa Bey ile karşılaştığını yazmaktadır. Alaşehirli Mustafa Bey'in Bekir Sami Bey

---

⁶⁵ Ergül, *age*, s.64.

⁶⁶ Bayar, *Ben De Yazdım*, Cilt-8, s.57.

⁶⁷ Bayar, *Ben De Yazdım*, Cilt-8, s.58.

⁶⁸ Ergül, *Kurtuluş Savaşı'nda Manisa*, s.158.

ile karşılaşmasını ve milli teşkilat kurmaya verişleriyle ilgili gelişmeleri şöyle anlatmaktadır:

“İzmir’in işgalinden sonra Bekir Sami Bey ile birlikte teşkilat yapan ileri gelenlerdendir. Mustafa Bey’den Alaşehir ve Bozdağ milli teşkilatı hakkında faydalı bilgiler aldım. O İzmir’in işgalinden şu ana kadar ortaya atılmış bir kahramandır. Mustafa Bey’e Yunan işgali sonrası ne yaptıklarını sordum. Bir gece ümitsiz ve ne sonuç vereceğini bilmeden otuyordum. Gece yarısı kapım çalındı. Birisi geldi ve Alaşehir dışında Kışla mevkiinde ismini gizli tutan birinin benimle görüşmek istediğini söyledi. Ben her ihtimale karşı yanıma iki silahlı efe aldım. Söylenen yerde, karanlık içinde iki gölgenin hareket ettiğini gördüm. Tabancayı tetiğe aldım. Şüphelerim boşa çıktı. Kucaklaştık. Bütün ümitlerinin bende olduğunu söyledi. Buradan da bir teşkilatın kurulmasını başaramadan ayrılırsa artık her şeye lanet edeceğini, gözyaşları arasında titreyerek anlattı. Her fedakârlığa hazır olduğunu söyledi. 800 tüfek daha temin ettik. İşte teşkilat böylece başladı.”⁶⁹

Sonuç

Yunanlıların İzmir, Manisa ve Turgutlu’nun işgali, Alaşehirliileri harekete geçirmiş ve hemen çözüm yolları aramaya başlamışlardır. Bu çalışmalarda öne çıkan isimlerden biri de Alaşehir eşrafından Hüseyin Paşazade Mustafa Bey olmuştur. Mustafa Bey, bu belirsizlik ortamında kararını vermekte gecikmemiş ve hemen Kaymakam Bezmi Nusret Bey’e müracaat ederek ve onun da desteğini alarak ilk Kuva-yı Milliye birliklerinden birini Alaşehir’de kurulmasını sağlamıştır. Ardından Batı Anadolu’nun savunması adına alınacak tedbirleri ve izlenecek yolları görüşmek üzere Alaşehir Kongresi’nin toplanması için çaba sarf etmiş ve Kongre’de başkan vekilliği görevini üstlenerek sorumluluk almaktan kaçınmamıştır.

Alaşehirli Mustafa Bey ile Alaşehir Kongresi toplanmadan önce Salihli Cephesi’ne gönderilen Çerkez Ethem arasında baş gösteren hâkimiyet mücadelesinde Mustafa Bey geri çekilmek zorunda kalmıştır. Çünkü Mustafa Bey, sade, temiz ve dürüst bir Kuva-yı Milliyeci’dir. Onun vatan savunması dışında bir amacı yoktur. Fakat Çerkez Ethem, kurnaz, ihtiraslı ve parayı çok seven bir gerilladır. İki arasında anlaşılmazlıkta Mustafa Bey’in Alaşehir’deki muhaliflerinin ve akrabalarının Çerkez Ethem ile birlikte hareket etmesi, Mustafa Bey’in sonunu hazırladı. Bu

---

⁶⁹ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.233.

ayak oyunlarını sevmeyen vatansever, daha sonra İstanbul'a akrabalarının yanına gitmiştir. Burada İngiliz ve Yunan istihbaratının takibine uğramış olmalı ki, 1921 yılına ait Atina'da çekilmiş fotoğrafı bulunmaktadır. Ancak Atina'daki sürgün dönemiyle ilgili bilgi bulunmamaktadır.

Mustafa Şahyar Bey'in Alaşehir'deki Mezarı⁷⁰

Mustafa Bey, Milli Mücadele'nin zaferle neticelenmesinden sonra yeniden Alaşehir'e dönmüştür. Rahatsızlığı nedeniyle kendi köşesine çekilmek zorunda kalmış ve ilçenin Cumhuriyet dönemi siyasî hayatında ve teşkilatlanmasında etkin bir rol alamamıştır. Ancak Mustafa Bey, Millî Mücadele döneminde yaptığı fedakârlık ve kahramanca çalışmalarla daima hatırlanacaktır. Çerkez Ethem'in hatıralarında, Mustafa Bey hakkında yaptığı suçlamalar ve isnat ettiği suçlar, başka hiçbir kaynak tarafından doğrulanmamaktadır. Gerçekten Mustafa Bey, gözü pek bir Kuva-yı Milliyeci ve tam bir vatanperverdir. Çerkez Ethem henüz ortalıkta yokken, etrafına topladığı efelerle Yunan ordusunun karşısına çıkmaktan çekinmemiştir. Hem kendisi ve hem de Salihli Cephesi'ne ve Ahmetli'ye gönderdiği kuvvetler, Yunanlılara karşı mücadelede başarılar göstermişlerdir. En azından Yunan kuvvetlerini Ahmetli'nin batısında tutmayı başarmışlardır. Alaşehir'de hazırladığı kuvvetlerin bütün

---

⁷⁰ Konukçu, **Alaşehir Kongresi**, s.290.

ihtiyaçlarının da Alaşehir Kuva-yı Milliyesi tarafından temin edilmesini sağlamıştır.

2 Temmuz 1945'te vefat eden Mustafa Bey, uğruna mücadele verdiği bağımsız bir ülkede ve kendi bayrağı altında, Alaşehir'de toprağa verilmiştir.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

- Albayrak, Mustafa, **Batı Anadolu Kongreleri (17 Mart - 2 Ağustos 1920)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1998.
- Apak, Rahmi, **İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1990.
- Aydınel, Sıtkı, **Güneybatı Anadolu'da Kuva-yı Milliye Harekâtı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993.
- Bayar, Celâl, **Ben de Yazdım, Millî Mücadele'ye Giriş**, Cilt-8, Sabah Yayınları, İstanbul 1997.
- Çarıklı, Hacim Muhittin, **Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yı Milliye Hatıraları (1919-1920)**, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1967.
- Çerkez Ethem, **Anılarım**, Berfin Yayınları, İstanbul 2005.
- Ergül, Teoman, **Kurtuluş Savaşı'nda Manisa (1919-1922)**, Manisa Kültür Sanat Kurumu Yayını, İzmir 1991.
- Genelkurmay Başkanlığı, **Türk İstiklal Harbi**, Cilt-2, Batı Cephesi, 1. Kısım, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1994.
- Günsav, Bekir Sami, **Miralay Bekir Sami Günsav'ın Kurtuluş Savaşı Anıları**, Cem Yayınevi, İstanbul 2002.
- Gürler, Hamdi, **Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami (Günsav)**, (Mayıs-Haziran 1919), Genelkurmay Basımevi, Ankara 1994.
- Kaygusuz, Bezmi Nusret, **Bir Roman Gibi**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir 2002.
- Konukçu, Enver, **Alaşehir Kongresi**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2000.
- Özalp, Kâzım, **Milli Mücadele I**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1998.
- Özkaya, Yücel, **Millî Mücadele'de Ege Çevresi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994.

Sarıhan, Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü I**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993.

Selek, Sabahattin, **Anadolu İhtilâli, 1. Cilt, Mondros Mütarekesi'nden Türkiye Cumhuriyeti'nin Doğuşuna Kadar Ulusal Savaşımızın Belgeseli**, Kastaş Yayınları, İstanbul 2004.

Selek, Sabahattin, **Ulusal Kurtuluş Savaşı**, C:I, Ağaoğlu Yayınevi 1970.

Turan, Şerafettin, **Türk Devrim Tarihi-1**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1991.

2. Makaleler

Ayışığı, Metin, "Kuva-yı Milliye ve Manisa", **Millî Mücadele'de Manisa ve Kuvayı Millîye Sempozyumu**, Celal Bayar Üniversitesi Yayınları, Manisa 2010.

Balcıoğlu, Mustafa, "Batı Anadolu'nun İşgali ve Kuva-yı Millîye", **Millî Mücadele Tarihi - Makaleler**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2002.

Gülmez, Nurettin, "Manisa ve İlçelerindeki Kuva-yı Milliyeciler", **Millî Mücadele'de Manisa ve Kuva-yı Millîye Sempozyumu**, Celal Bayar Üniversitesi Yayınları, Manisa 2010.

Konukçu, Enver, "*Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri*", *Millî Mücadele Tarihi - Makaleler*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2000.

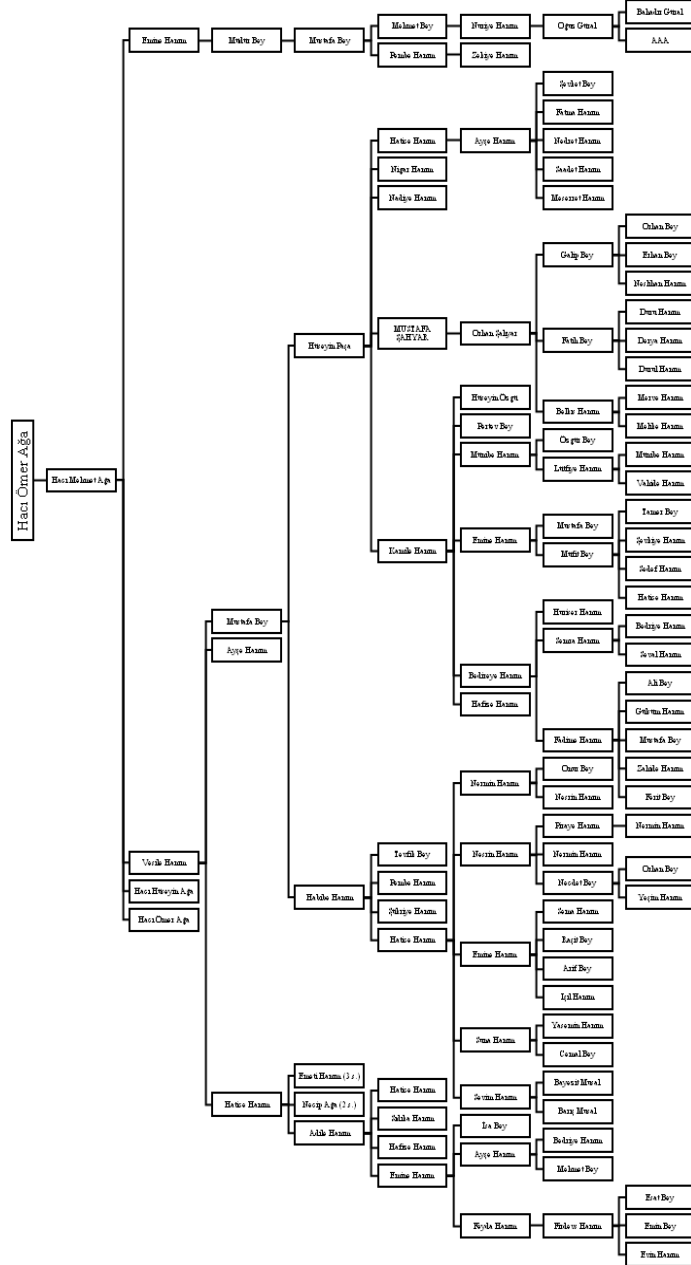
Konukçu, Enver, "Millî Mücadelenin Başlangıcında Alaşehir", **Millî Mücadelede Alaşehir Kongresi (Bilimsel Toplantı)**, Anadolu Matbaacılık, İzmir 1988.

Özkaya, Yücel, "Kuvâ-yı Millîye", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt-8, Sayı-24, Temmuz 1992, Ankara 1992.

3. Sözlü Tarih Çalışması

Galip Şahyar, (Mustafa Şahyar'ın torunu), 6 Mayıs 2013 tarihinde Alaşehir'de görüşme yapılmıştır.

Ek: Mustafa Şahyar Bey'in şeceresi⁷¹

⁷¹ Şecere, Galip Şahyar Özel Arşivi'nden alınmıştır. Galip Şahyar, Mustafa Şahyar'ın torunudur. 6 Mayıs 2013 tarihinde Bülent Tahancı, Galip Şahyar ile görüşme yapmıştır.

